

ROZHODUJÍCÍ BITVY VELKÝCH VÁLEK

Od té doby, kdy civilizace zji-
stila velkou hospodářskou
skutečnost, že nejnepříjemnějším způ-
sobem vyřizování sporů mezi ná-
rody je postavit občanstvo jedno-
tlivých zemí proti sobě ve vraždě-
cím a mrzačícím turnaji, počet pra-
videlných bitev, svedených na ze-
mákouli pro tu či onu příčinu, šel
by do statisíců. A přes to filosofo-
vé a historikové praví, že sotva
dvacet z těchto bitev možno pova-
žovat za významné, jež měly ví-
tální vliv na světový společenský
vývoj anebo značily důležitou e-
pochu v pokroku vládních idejí.

Sir Edward Creasy, anglický hi-
storik, v rozboru krvavých bojů
od Marathonu po Waterloo, udal
počet rozhodujících bitev, svede-
ných v této periodě více jak dvou
tisíc let, toliko na patnáct. — K
této jiní historikové připojili asi
půl tuctu dalších v období devate-
náctého století, ačkoliv může býti
vyjádřena jistá pochybnost, jsou-
lí to skutečně epochální bitvy dle
standardu Creasyova, to jest, mě-
ly-li skutečně vítální vliv na vývoj
událostí a ubíral-li by se světový
pořádek jinými cestami, kdyby by-
ly rozhodnuty jinak.

Budeme-li souditi podle tohoto
standardu, pak jednou z velkých
rozhodujících bitev, kterou světo-
vá válka připojila k tomuto seznamu,
byla by nepochybně první bit-
va na Marne řece, ve Francii, svede-
ná v srpnu roku 1914. V této
bitvě, jak je známo, německá ar-
máda na svém pochodu k zteuto-
nisování světa, byla zastavena a
zatlačena zpět v místě, kde nejvíce
se přiblížila k Paříži. V době,
kdy vítězné hordy německé hrnu-
ly se k Marne řece, našly se na
výši své síly fyzické i duševní a
jejich víra ve vítězství ničím ne-
byla otřesena. Armáda tato hnala
před sebou armádu, jež počala je-
viti povážlivě známky zmatku a
demoralisace.

Dnes svět si uvědomuje, že v té
chvilce Němci nalézali se blíž splně-
ní svého snu nežli kdykoliv v
jiném období války. Kdyby byli
Němci zvítězili v první bitvě na
Marne, cesta k Paříži byla by ote-
vřena, Francie odstraněna jako
válečný činitel, přistavy zabloko-
vány a anglickým armádám zne-
možněno, aby vstoupily na evrop-
ský kontinent. Na výsledku bitvy
na Marne záviselo mnoho a něme-
cké vřehví velení si toho bylo plně
vědomo. Vítězství Němců v té-
to bitvě jistě znamenalo by sku-
tečné germánské nadvládu nad Ev-
ropou, ne-li přímo nad celým svě-
tem.

Většina epochálních bitev světo-
vých rozhodovala o podobných o-
tázkách. Mnohá z nich znamenaly
vítězství dobrých idejí a mno-
hé vítězství špatných. Snad bylo v
tom ale řízení Osudu, že pravidel-
ně zvítězila vojska, obhajující ide-
je dobré a stavící se proti idejím
špatným. Následující je přehled
bitev, považovaných historiky za
rozhodné v kritických fázích vý-
voje civilizace našich dnů.

Bitva marathonská, svedená v
roce 490 před Kristem. — Byl to
zápas mezi světem s podrobující an-
tokracií perskou a malou demo-
kracií athénskou, jež postavila se
na odpor za celé Řecko. Pod pa-
novkem Dariem Velkým nadvlá-
dí Peršanů rozšířilo se na jednu
třetinu tehdejšího známého světa.
Darius pak vydal se s vítěznými
armádami směrem západním, aby
dobyli zbytek tehdejšího světa. —
Malé Řecko stálo mu jedině v ce-
stě. A toliko Athénané z celého
řeckého národa byli pohotovi, po-
dobně jako Belgové ve světové
válce, postaviti se na obranu svo-
body. Kdyby Darius byl docílil
vítězství u Marathonu, nebylo by
mu nic stálo v cestě, aby rozšířil
nadvládu Persie na všechny známé
národy na západě a historii mohl
býti dán zcela jiný směr. Otázka,
o které rozhodnuto bylo u Mara-
thonu, dvacet mil od Athen, byla
otázkou mezi dvěma vládními ide-
ami — orientálním despotismem,
prováděným perskými monarchy,
a demokratickými idejemi západní-
ho světa, jichž hlavním představi-
telem bylo Řecko. Perské armá-
dy pod Datisem měly značnou po-
četní převahu nad Řeky, jichž ve-
litelem byl Miltiades. Peršané byli
jisti svým vítězstvím, podceňující
druha řeckých armád. Avšak ře-
cké moeným útokem připravili

Peršanům porážku a obrátili je na
zmatený útěk směrem k moři. V
bitvě u Marathonu došlo k průlo-
mu do perského despotismu a zá-
padní svět pak získal intelektuál-
ní poklady Athen.

Bitva u Syrakus v roce 413 před
Kristem. — Zde karty byly obrá-
ceny. Atheny, majíce za sebou
sedmdesát let vojenské presteže,
staly se zemí, toužící po nadvládi
a záboru. Jejich váleci otevřeně
prohlašovali se pro právo mocei, po-
važující za věčný zákon přírody,
aby slabí podrobili se mocným. —
Sorganizovali jednu z nejmoenějších
výprav ve své historii k ob-
ležení Syrakus, kapitolu Sicílie,
na moři i na souši. Kdyby poda-
řilo se jim bylo pokořiti Syrakusy,
Karthago a Řím byly by vydány
na milost a nemilost athénskému
nadvládi a řecká kultura nahra-
dila by latinskou. Syrakusané,
ačkoliv nebyli náležitě připraveni
pro tento útok, docílili napjetím
svých sil rozhodného vítězství, v
jehož důsledku zastaven byl po-
chod řecké mocei směrem západ-
ním. Nebyti tohoto vítězství Sy-
rakusanů, řečtina místo latiny za-
vládla by byla v Itálii, ve Španěl-
sku a Francii a zákony Athen spí-
še než zákony Říma by se byly sta-
ly základem právního zařízení ci-
vilisovaného světa.

Bitva u Arbela, 331 rok před
Kristem. — V bitvě této síly zápa-
dní civilizace utkaly se s orientál-
ními idejemi. Bylo to korunující
vítězství v kariéře Alexandra Vel-
kého a značilo počátek zániku per-
ské říše, jež v jedné chvíli hrozila
všem národům světa podrobením.

Bitva u Metauro, 207 roku před
Kristem. — Reka Metauro jest v
Itálii a kdysi nazývána byla Me-
taurus. Reka tato hrála před dvě-
ma tisíci lety stejnou úlohu jako
Marne řeka ve světové válce. Zde
opětne pozitivní a negativní síly
moderní civilizace se střetly — re-
publikanismu Říma a autokratické
despotismu Karthaga. Po deseti
předcházejících let Hamibala a jeho
bratra Hasdrubala udržovali Ita-
lii v terroru. Římský konsul Nero
— nikoliv císař Nero — skvě-
lým strategickým pohybem, jemuž
dle náhledu vojenských kritiků se
nepřevná nic v historii válčení,
převyprávil Hasdrubala na březích
Metauro, porazil ho, a připravil
tak cestu pro zblavení Italie od ve-
trůlů z Karthaga.

Vítězství Arminia nad Varusem,
9 let před Kristem. — Bylo vyvr-
cholím germánského zápasu za
neodvislost od Říma. Historikové
mluví o době té jako kritické
periodě pokroku civilizace. Kdyby
Arminius byl býval poražen, Teu-
toni byli by se stali podrobenou
národností, Anglie byla by bývala
porománština a Anglosasové ná-
rody snad nebyli by se stali tak vá-
žným činitelem ve světovém vý-
voji.

Bitva u Chalons, 451 rok po Kr-
istu. — Aetius, římský generál, bo-
joval tu proti Attilovi, náčelníku
Hunů. U Chalons, na řece Marne,
kde dvě velké světové bitvy byly
svedeny, Attilovy hordy byly po-
raženy a rozprášeny a evropská
civilizace zachráněna. To bylo po-
slední velké vítězství římského im-
peria, jež po té rychle se hroutilo.

Bitva u Toure, 732 po Kristu. —
Velké vítězství, kterého docílil Ka-
rel Martel nad Saracény, zastavil
arabské rozpjetí v západní Ev-
ropě, uchránilo křesťanství před
islamem a zachovalo památky sta-
ré a zárodky moderní civilizace.

Bitva u Hastings, 1429 po Kr-
istu. — Zde Panna Orleánská za-
chránila Francii před zničením ja-
ko národa a zachovala galský pří-
spěvek pro civilizaci. Čím byl by
svět bez příspěvku Francie k ci-
vilisaci?

Porážka španělské armády, 1588
po Kristu. — Zachránila svět před
španělským nadvládním.

Bitva u Blenheimu v roce 1704.
— Zde anglický vévoda z Marlbo-
rough zastavil kariéru jiného svě-
tového dobyvatele, francouzského
krále Ludvíka Čtrnáctého.

Bitva u Pultova v roce 1708. —
Zde švédský král Karel Dvanáctý,
kterému před tím podařilo se
zaplaviti celou severovýchodní Ev-
ropu, poražen byl Petrem Velkým.
Tato bitva znamenala počátek
vzestupu Slovanstva.

Santa Claus je dobrým přítelem všech hodných dětí.

Bitva u Saratoga, v roce 1777.
— Znamenala počátek konce an-
glického nadvládní nad americký-
mi koloniemi, připravivši cestu
pro Yorktown a pevné zřízení re-
publiky Spojených Států.

Bitva u Valmy v roce 1792. —
Konsolidovaná francouzská revo-
luce v republice otevřela bránu
příležitosti pro císařskou dynastii
Napoleonovu. Od kanonů u
Valmy může býti datován počátek
kariéry, která zavedla francouz-
ské armády k Vídni a Moskvě.

Bitva u Waterloo v roce 1815.
— Konečný pád Napoleonův a
vzestup čtyřdohody, jež přetvořila
mapu Evropy. Páté Napoleo-
novo mocei byla ve skutečnosti zlo-
mena u Lipska, v "bitvě náro-
dů," v roce 1813, avšak Napoleon
mohl ještě vyhrát u Waterloo.

Bitva u Sedanu v roce 1870. —
Znamenala sjednocení německého
imperia a vzestup Hohenzollernů,
kteří pak čtyřicet let připravova-
li se na ovládnutí světa.

K těmto bitvám možno připojiti
bitvu v zálivu Manilkas a bitvu
u Santiagu, v roce 1898, za špa-
nělsko-americké války, v jichž dů-
sledku španělská kultura vytlačena
byla z Pacifiku a ze španělské-
ho koloniálního panství v západ-
ním Atlantiku.

Bitva u Ču-Sima v roce 1905 je
považována za rozhodující bitvu v
rusko-japonské válce. Zde Japo-
nci docílili obrovského námořního
vítězství nad Rusy. Značila konec
rozpjatí Ruska na východě a vz-
stup Japonska k světové mocei.

PRESSE DE PARIS

LA PRESSE DE PARIS byl po
několik dní jediným časopi-
sem, který četla Paříž, nehlásící se
do tábora socialistického. Byl to
časopis s největší cirkulací na svě-
tě, poněvadž denně tištěn byl asi
v sedmi milionech exemplářech. —
Žádný jiný časopis na světě v kte-
řkoliv době, ba snad žádný tisko-
pis vůbec, vyjímaje bible, nebyl ti-
štěn v takovém počtu výtisků. —
Jsou časopisy, které honosí se s půl
milionem čtenářů a při zvláštních
příležitostech překonávají tuto čí-
slu, ale žádný z nich není s to po-
čítati svoje odběratele na miliony.

A přes to vydavatelé tohoto obrov-
ského rozšířeného listu nepřáli si
jiného tak vřele jako jeho zrušení
v čase co možno nejkratším.
Je snadno vysvětliti tento para-
dox. La Presse de Paris nebyl sku-
tečným a trvalým časopisem. Byl
vlastně kolosálním pokusem o zlo-
mení stávků sazečů v Paříži a ku
jeho vydávání spojilo se asi pade-
sát jednotlivých majitelů a vyda-
vatelů denních časopisů ve fran-
couzském kapitolu, když jejich sa-
zeči vyšli na stávku. Sazeči volili
k zahájení stávků den výročí uz-
ažení příměří, kdy téměř všechny
denní listy chystaly většinou
různými situacemi a vzpomínko-
vými články.

Všechno bylo připraveno o 7.
hodině večerní dne 10. listopadu k
vydání těchto pamětních čísel pa-
řížských časopisů. Všechno bylo
připraveno, zahrnuje v to stávkov-
ní rozkaz syndikátu sazečů, který
zadržel byl úmyslně do poslední
minuty, aby rána vydavatelům za-
sazená byla tím těžší. Ničméně
stávkující sazeči neměli monopol
na přípravu. Vydavatelé neú-
pili taktéž rozsáhlé přípravy pro
stávku sazečů a tak dne 11. listo-
padu, v den výročí příměří, obje-
vil se na ulicích Paříže společný
jejich časopis, nazvaný La Presse
de Paris, o voce společné snahy asi
padesáti různých publikací.

Avšak nejednalo se toliko o rá-
nu pro vydavatele, nýbrž také pro
čtenářstvo. Každý průměrný Pa-
řížan byl navyklý vybrati si asi z
šedesáti denních listů tu vydáva-
ných svým oblíbeným orgán, jehož
psaní nejlépe vyhovovalo jeho ná-
hledům. Leč dne 11. listopadu vo-
liti mohl jenom mezi dvěma, zmi-
něným již La Presse de Paris, kte-
rý vydáván byl asi padesáti mě-
šťanskými publikacemi, a La
Feuille Commune, v kterém asi tu-
cet socialistických a kommunisti-
ckých časopisů s časopisem L'Hu-
manité v čele bylo sloučeno.

Není o tom pochyby, že jedna-
lo se o opravdu jediný podnik
v novinářství, avšak se stejnou
rozhodností možno říci, že podnik
tento se neosvědčil a udržel se je-
nom následkem kruté nutnosti. —
Pro pařížského čtenáře, navyklé-
ho čísti jenom některé části svého
žurnálu, je La Presse de Paris má-
lo zajímavým novinářským produ-
ktem. V první den prodalo se ve-
líké množství výtisků, poněvadž se
lidé zajímali o novinku, ale již v
druhý den pouliční prodej pokle-
sly a tenily se každým násled-
ujícím dnem. Trvalou obec čtenář-
skou o sedmi milionech sotva by
si časopis tento udržel.

První číslo mělo čtyři stránky,
z nichž tři věnovány byly výhrad-
ně zprávám a menším ohlášekám tu
a tam zastrčeným a čtvrtá ohláš-
ková výhradně. Na první stránce
psalo se o stávce sazečů s hlediska
vydavatelů, kteří obvinili sazeče z
porušení kontraktu, který měl vy-
pršeti až v roce 1920. Současně vy-
davatelé oznamovali svoje rozhod-
nutí vydávati list společný až do
skončení stávků. Na jednom místě
nalézal se seznam časopisů, které
spojily se k vydávání listu. V se-
znamu tomto nalézají se všechny
pravověrné měšťácké denní listy,
dva sportovní žurnály, jeden vo-
jenský časopis, pět obchodních a
finančních časopisů a dva časopi-
sy vydávané v anglickém jazyku.
Dvousloupcový redakční článek
věnován byl úvaze o důležitosti
výročního dne příměří.

Ale průměrný pařížský čtenář
nekupuje časopis tolik pro zprávy
jako spíše pro redakční články a
ještě více pro články, podepsané
dobře známými publicisty, které
jsou hlavní přitažlivostí paříž-
ských denních listů. Ve skutečno-

sti mnohé denní časopisy jsou vy-
lávány hlavně pro tyto články,
podepsané předními francouzský-
mi publicisty. Tento redakčním
článkem netoliko dává se přední
místo, ale také přikládá se jim
hlavní důležitost. To ovšem je vě-
cí značně nepochopitelnou čtená-
řů amerických novin, který pře-
devším hledá zprávy a článkem re-
dakčním věnuje pozornost jenom
tehdy, dotýká-li se nějaké otá-
zky, o kterou jeví se všeobecný zá-
jem.

Avšak pařížský čtenář denní
zprávy sotva přelétne znakem. O-
statně jsou to jen stručné zprávy,
i když jednájí o záhadných vraž-
dách a zločinech ve velkém měří-
tku, jimž v amerických časopisech
věnovalo by se mnoho sloupečů na
první straně s ohlavenými přímě-
řnými křiklavými. Nad stručností
denních zpráv pařížských listů by
padl čiperný reportér amerického
denníku do mdlob, neranila-li by
jej přímo mrtvice.

Některé pařížské časopisy při-
našejí denních zpráv domácích i
zahraněních poskovnu. Jenom ta-
kové časopisy, jako Le Temps a
Journal des Débats, mají podrobné-
nější zahraniční zprávy, většinou
od svých korespondentů, v jiných
listech však věnuje se jim toliko
malá pozornost. Žádný časopis
bez redakčních článků, oblíbenou
to lekturou politisující a debatu-
jící Paříže, dlouho by se neudržel.
Okolnost, že časopis La Presse de
Paris neměl těchto podepsaných
článků redakčních, byla hlavní pří-
činou, že nikdo oň mnoho nedbal.
Ovšem, tyto články nemohly se ob-
jeviti v listě, vydávaném měšťan-
skými stranami různých odstínů,
od pravověrných konservativců
až do radikálů.

V lepším postavení v tom ohle-
du byli socialisté, kteří také svůj
společný orgán vydávali v několika
milionech výtisků. V tomto li-
stě mohl se již objeviti článek re-
dakční, který nebyl by porušením
kréda různých odstínů socialisti-
ckých stran. Jsouť mnohá pole-
na kterých se socialisté všech od-
stínů scházejí, tak že situace ne-
byla již tak choulostivá. Přes to
byla i socialisté postrádali člán-
ky různých bouřliváků, jichž ul-
tra radikální náhledy vyvolávaly
živou pozornost. Socialisté v prv-
ním výtisku společného časopisu
prohlašovali, že stávku sazečů za-
vinili měšťáci vydavatelé listů
svojí vůlkou.

REKLAMACE
SVATÉ ZEMĚ

ZÁHY po dobytí Svaté Země kři-
žáci angl. inženýři zahájili
práci na plánech obnoviti produk-
tivnost tohoto kdysi tak úrodné-
ho kraje. Víme, že za doby Israe-
litů byla to země mlékem a strdím
oplyvájející, avšak dnes je krajina
tato o málo více nežli pustinou.
Nebyli to jediné Turci, kteří

svým špatným hospodářstvím za-
vinili, že země tato kdysi tak ho-
batá povážlivě zehudla. Vinu ne-
sou i panovníci israelští, jmenovi-
tě Šalamoun, který při veškeré své
moudrosti měl značný nedostatek
prozíravosti, zvláště pokud se tý-
če šetření lesů. Nechal zničiti ob-
zvláště lesy Libanonské, kdysi
nejkrásnější na celém světě, kde
za jeho vlády zaměstnáno bylo 80-
000 dřevorubců a přes 3,000 dozor-
ců ničivou prací. Dnes zůstaly je-
nom zbytky těchto nádherných
cedrových lesů, jichž cena dnes by
byla mnoho milionů. Nerozumné
lesní hospodářství israelských pa-
novníků vymstilo se na dědicích
říše israelské a je litováno této
špatné zásady zvláště nyní, kdy se
činí pokusy o obnovení židovského
státu, anebo aspoň nějakého do-
mova pro židovský lid.

Půda Palestiny dnes neposky-
tuje ovšem již takovou odměnu
svým vzdělavatelům jako v sta-
rých dobách, kdy obyvatelstvo ži-
lo tu v značném blahobytu. Je to
půda sice úrodná, potřebuje však
náležitých zavodňovacích systé-
mu, aby opětne náležitě odměňo-
vala ty, kdož budou ji vzdělávati.
A zavedení takového moderního
systému zavodňovacího je v plánu
anglických inženýrů.

Palestina je poměrně malou ze-
mí, jsouc toliko 136 mil dlouhou s
průměrnou šířkou dvačtyřmi mil, ale
přes to v jejích hranicích je mož-
no nalézt všechna podnebí světa.
Od tropického a neobyčejně hor-
kého údolí řeky Jordan můžeme
putovati jenom několik hodin a
nalezneme hory s věčným sněhem
a ledem. Řeka Jordan je hlavním
přítokem Mrtvého moře, jež jest
jedním z nejkrásnějších vnitro-
zemských moří na celém světě.

Není o tom pochybnosti, že po
obnovení klidu na celém světě a
normálních poměrů v dopravnictví
země tato bude navštěvována tu-
ristickými výpravami z celého svě-
ta, netoliko pro svůj význam v kře-
stánském světě, ale také pro svoje
přírodní krásy, jimž málo co se ve
světě vyrovná. Po této stránce ze-
mě tato byla málo známa. Do Pa-
lestiny putovali lidé hlavně z toho
důvodu, aby spatřili místa, jež jsou
posvátnými všemu křesťanskému
světu. Turisté, obdivující se pří-
rodním a krajinným krásám, sem
málo přicházejí. Dojde zajisté ale
k změně a očekává se, že z těchto
navštěvníků zemí pokyne značný
prospěch.

Práce reklamáční co nejdříve u-
vedeny budou do proudu. Proslu-
lý norský inženýr, Albert Hiorth,
který považuje se za jednu z nej-
lepších autorit ve vývoji vodní sí-
ly, odporučuje zřízení tunelu tří-
cet sedm mil dlouhého k svádění
vody ze Středozemního moře do
dolejší části řeky Jordan, odkudž
vedena byla by potrubím k Mrtvé-
mu moři, kde pomýšlí se na zřízení
závodu na vyrábění elektřiny. Ná-
klad na navrhovaný tunel byl by
40 milionů dolarů. Jiné práce,
zahrnuje v to velkou elektrárnu a
továrny, přivedly by tento náklad
na 60 milionů dolarů.

Do třetice všeho dobrého.

A: "Já jsem byl dvakráte ženat
— jednou jsem se oženil pro pení-
ze a jednou z lásky."
B: "A konečný váš náhled?"
A: "Je ten — že bych to rád
zkusil pro obě ty věci najednou."

Nejvýmluvnější důvody.

Žádné důvody na světě, které
by mohl výrobce léků uvéstí pro
výtečnost svých výrobků, nejsou
tak výmluvné jako ony dobrovol-
né dopisy, přicházející ze všech
koutů země a sdělující prostými,
srdečnými slovy, jak Trinerovy
léky jsou účinné a spolehlivé. —
"2. listopadu 1919, Bracken, Pa.
Já a můj soused musíme říci, že
Trinerovo Hořké Víno jest velmi
dobrým lékem. Dává rychlou ú-
levu při žaludečních potížích.
Jos. Romanowski." — "4. list,
Swartz Creek, Mich. — Trinerovo
Léčivé Hořké Víno účinkuje zna-
menitě. Celá naše rodina užívá
tento lék. Jos. Cajka." Váš lé-
kárník má jej pro Vás na skladě.
V případě nastuzení a kašle po-
žádejte lékárníka o Trinerův Mír-
nitel kašle! — Joseph Triner
Company, 1333-43 So. Ashland
Ave., Chicago, Ill. — Advertis-
ment